

Duurzaamheid uit gedrukt in sterren

Diane Schoonhoven: 'Boeren kunnen nog veel van elkaar leren door met elkaar te praten'

Voor het project 'Sterk met Melk' begeleidde Diane Schoonhoven twintig melkveehouders bij het in kaart brengen van ecologische, economische en sociale duurzaamheid op hun bedrijf. Na twee jaar is het Europees gefinancierde project binnenkort ten einde.

Duurzaamheid, geen woord is de afgelopen jaren meer in de mond genomen. Duurzaamheid kan op velerlei vlakken gelden, zeker als het over landbouwbedrijven gaat. Dat was meteen ook de aanzet bij het uitschrijven van een Europees gefinancierd Leader+-project door de Vlaamse regio's Meetjesland en Brugse Ommeland. Onder de projectnaam 'Sterk met Melk' kreeg de Nederlandse onderzoeker Diane Schoonhoven gedurende ruim twee jaar de tijd om de ecologische, economische en sociale duurzaamheid van een twintigtal melkveebedrijven in kaart te brengen. Bij de afronding van het project blikt ze terug. 'Het doel was vooral dat boeren over de materie gingen nadenken. Dan pas zie je dat veehouders bij veel zaken in de bedrijfsvoering niet altijd stilstaan.'

Nadenken over arbeid

In totaal behandelde Diane Schoonhoven acht thema's: watergebruik, energiegebruik, bodem-, plant- en diersystemen, dierenwelzijn, landschapsbeheer, arbeidsefficiëntie, productiviteit en ren-

dabiliteit. Aan elk thema is gedurende drie maanden gewerkt. Enquêtes, bevragingen en een bedrijfsbezoek vormden de basis voor de gegevens. De verkregen kengetallen per bedrijf werden aan de hand van de duurzaamheidsster (zie figuur 1) van het Steunpunt Duurzame Landbouw (Stedula) in een cirkeldiagram verwerkt. Ook de gemiddelde scores per onderzoekskenmerk zijn erop zichtbaar.

De groep telde tien West-Vlaamse en tien Oost-Vlaamse bedrijven met gemiddeld 477.206 kg melkquotum met 57,5 koeien met alle een bedrijfseconomische boekhouding. 'Deze bedrijven zijn wat groter dan een gemiddeld Vlaams melkveebedrijf', vervolgt Schoonhoven. Met de duurzaamheidsster kunnen veehouders hun eigen resultaten gemakkelijk onderling vergelijken. Terugkoppeling van de duurzaamheidsster naar de bedrijfsleiders en vooral de bespreking van de resultaten in een groep wierpen hun vruchten af. 'Tijdens die groepsessies bekeken we per thema wat goed ging en de punten waarop bedrijven be-

Diane Schoonhoven: 'Veehouders beseffen nog te weinig dat ze veel van elkaar kunnen leren'

ter konden scoren.' De besprekingen vonden altijd plaats op één van de twintig bedrijven. 'Zo konden veehouders meteen zien wat anders kon en waarom. Boeren nemen sowieso van een andere boer meer aan. De bespreking op een bedrijf maakt ook dat ze ideeën makkelijker uitwisselen en meer in overleg gaan met andere veehouders.'

Na afloop van de acht deelonderzoeken, blijkt geen van de twintig bedrijven over de hele lijn hoog te scoren. Voor Diane Schoonhoven is dat niet verwonderlijk. 'Elk bedrijf heeft een aantal speerpunten. Je hebt bedrijven die op een aantal punten bovengemiddeld scoren en die op een aantal punten lager scoren. Duurzaamheid is een erg breed begrip, daar kun je moeilijk over de hele lijn goed op scoren.'

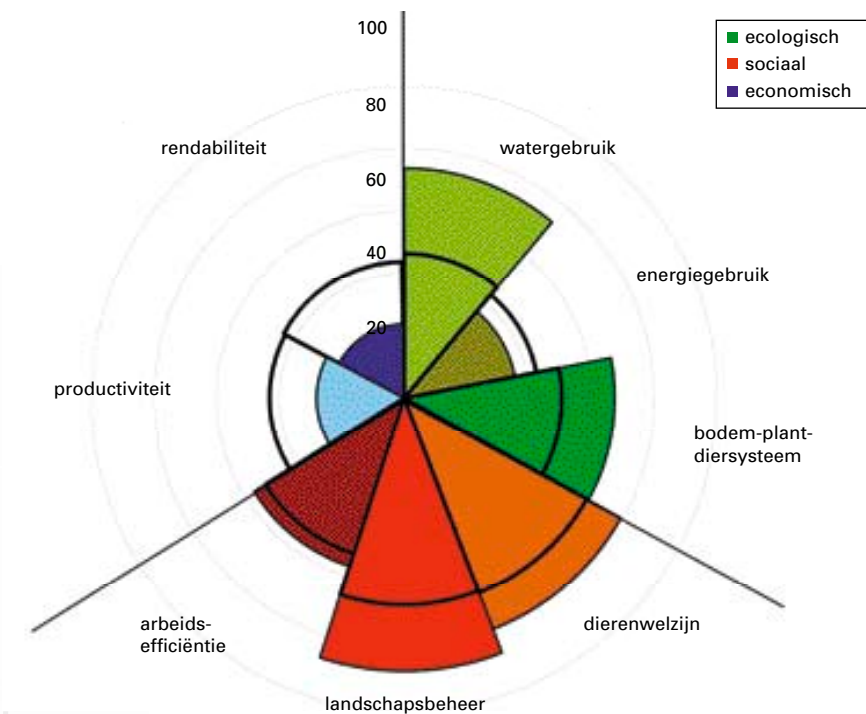
Bij het behandelen van de acht verschillende thema's leverde arbeid de meeste

verwondering op. 'Dat is een vrij nieuw thema in België, in Nederland zijn veehouders daar veel meer mee vertrouwd', zegt Diane Schoonhoven. Omdat melkveeouders elke dag opnieuw met dit onderwerp te maken hebben, was het enthousiasme meteen ook groot om rond het thema arbeid te werken. 'Veel van de veehouders zijn zich voor het eerst echt bewust geworden van hun arbeidsbesteding op het bedrijf.'

Saldo boven rendabiliteit

Ook bij het onderwerp economie was nog onbekend terrein te ontginnen. 'Het is bijzonder om vast te stellen dat veehouders zo weinig stilstaan bij de rendabiliteit van hun bedrijfsvoering. De rendabiliteit van hun bedrijf in kaart brengen was voor veel veehouders erg moeilijk. Veehouders staan duidelijk stil bij het saldo van hun bedrijf, maar niet echt in verhouding tot het aantal uren dat ze daarvoor werken.'

Dierenwelzijn betekende een positieve ervaring. 'Ik dacht dat dierenwelzijn zou afschrikken. Maar dat staat toch wel hoog aangeschreven bij de boeren. Het was een van de thema's met de hoogste betrokkenheid.' Schoonhoven kroont het na afloop van haar project tot een van de favoriete onderwerpen. 'Dierenwelzijn is heel concreet. Boeren gaan de bedrijfsvoering doornemen en vergelijken. Boxmaten en ventilatie komen dan bijvoorbeeld aan bod. Het gaat over hoe doe je het en waarom? Het is een heel

Figuur 1 – Duurzaamheidsster van een fictief bedrijf met de acht thema's

praktisch onderwerp waar erg veel bij komt kijken.'

De respons om ook daadwerkelijk met een onderwerp aan de slag te gaan varieerde per thema, stelt Schoonhoven. 'Water is bijvoorbeeld een heel makkelijk en praktisch thema. Wij hebben met dit project een aantal concrete handvaten geboden en heel wat van de deelnemende bedrijven hebben na afloop van het thema water een wateraudit gedaan om het waterverbruik beter in kaart te brengen. Dat is het leuke van dit onderzoek: als buitenstaander kun je de boer gemakkelijker in contact brengen met bepaalde instanties.'

Soms zijn ervaringen ook in de praktijk vertaald. Zo heeft een van de boeren onlangs een opvangruimte voor regenwater gebouwd, een andere heeft zonnepanelen gelegd. Komt dat ook echt door het project? 'Veehouders spelen vaak al met een idee om zo iets te gaan doen. Het onderzoek helpt hen wel om sneller over te gaan tot handeling.'

De overlegsessies en de vergelijking van

resultaten via de duurzaamheidsster leverden vaker boeiende discussies, geeft Diane Schoonhoven nog aan. 'Het zijn veehouders die openstaan om met elkaar over hun bedrijf te praten en die openstaan voor maatschappij en publiek. Toch ervaar je dat boeren in de praktijk doorgaans erg weinig met elkaar over hun bedrijfsvoering praten.' Schoonhoven ziet dat als een van de belangrijkste conclusies. 'Veehouders beseffen nog te weinig dat ze veel van elkaar kunnen leren.'

In een vervolgproject bekijkt het ILVO, het Vlaams Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek, of de duurzaamheidsster ook in de landbouweconomische boekhouding geïntegreerd kan worden. 'De duurzaamheidsster is zeker niet allesomvattend', besluit Schoonhoven. 'Het is wel een handige basis om bedrijfsvoeringen op een snelle en eenvoudige manier met elkaar te vergelijken.'

Annelies Debergh

